

Victoria Höög

Historiens tvetydighed: Quentin Skinner og problematiseringen af traditionen

Indledning

I de senere år har indflydelserne fra poststrukturalismens litteraturteoretiske og antropologiske perspektiver influeret de humanistiske og samfundsvidenskabelige fag. Det traditionelle forskningsfelt inden for historie, etnologi, kunstvidenskab, litteraturvidenskab og idéhistorie er blevet betragteligt bredere. I 1980'erne var grænserne mellem de forskellige fag ganske lette at identificere, ikke mindst gennem at studere akademiske afhandlinger. En historisk afhandling indeholdt med få undtagelser en forskningsoversigt som knyttede an til en etableret og accepteret tradition, dens teoretiske og metodiske del sigtede mod forklaring, på grundlag af en grundig arkivforskning. Fordringen om at tilføre forskningen noget nyt hvilede på et solidt arbejde af empiriske kildestudier. Inden for idéhistorie, derimod, værnede man om en litterært og hermeneutisk inspireret tradition, som gav sig udtryk i et fravær af teoretisk og metodisk refleksion. Heller ikke kravet om systematisk empiri var særligt udtalt. Valget af forskningsområder var også mere broget og omfattede det meste fra lokalhistorie til filosofihistorie. Blandt de øvrige humanistiske discipliner betragtede man indimellem idéhistorie som "enfant terrible", et liv- men lunefuldt bekendtskab.

I dag er det ikke så let at afgøre, hvor en akademisk afhandling hører hjemme. Grænserne mellem idéhistorie, etnologi, historie, kunstvidenskab og litteraturvidenskab er mindre tydelige og forenes i en ansats, som har hentet inspiration fra poststrukturalisme og kulturstudier. Det har indebåret en tilnærmelse i teoretisk og metodisk henseende. Det prioriterede forskningsspørgsmål er blevet forskudt fra oprindelse og forklaring til beskrivelse og betydning. Udtrykt mere provokerende, det genuint historiske perspektiv er blevet mindre betydningsfuldt til fordel for et synkront og aktuelt perspektiv. Det rejser spørgsmålet om historiens værdi i en tid som er ekstremt nutids- og fremtidsorienteret. Hvilken relevans har fortiden og traditionen i disse postmoderne tider? Dekonstruktivismens påvisning af, hvordan det

menneskelige subjekt konstitueres gennem sproglige dikotomier, som bygger på magt og udelukkelse af det ikke ønskværdige, har udfordret den gængse opfattelse. Fornuften har fået sit indhold ved at blive defineret i modsætning til følelse, tanke og materie, vitalisme i modsætning til mekanisme, transcendens i modsætning til immanens, mand i modsætning til kvinde, for at opregne nogle af de hyppigst forekommende begrebspar i filosofihistorien.

Viden, væren og sprog var ikke de ahistoriske, neutrale og universelle fænomener, metafysikken har tilskrevet dem at være. Humanismens antagelse om en universel menneskelig identitet var en konsekvens af den sammenfletning af magt og viden, der har udmærket den vesterlandske metafysik siden grækerne. Hvis det er tilfældet, er det skabelsen af subjekter og deres internalisering af livsvilkår, der behøver forklaring. Diskursen erstatter den rationelle subjektcentrerede fortælling. I stedet for at udgå fra aktørernes bevidste handlinger, havner fokus på udsigelsens betydning og relation til andre udtalelser, argumenter, associationer, metaforer, uanset hensigter og kohærens. Som på latin *discurrere*, indebærer diskursanalysen at bevæge sig i forskellige retninger og ofte usystematisk, tværs hen over bevidstheden og det ubevidste¹.

Hvordan har idéhistorien forholdt sig til diskursanalyse og dekonstruktivisme? Afhængigt af styrken og fremgangen i forskellige akademiske traditioner har idéhistorie forholdt sig skiftende, fra et inkorporerende til en venlig men ligegyldig måde at forholde sig på. I det sidste tilfælde har fagets talsmænd fremfor alt betonet, at idéhistorie har sin basis i filosofihistorie, den er "intellektuel historie" i modsætning til kulturhistorie. Denne sidste holdning har haft en forankring i Skandinavien gennem den britiske politiske idéhistoriker Quentin Skinner. Siden publiceringen af den billedstormende opsats "Meaning and Understanding in the History of Ideas" fra 1969 er denne Cambridge-lokaliserede professors forskningsansats blevet det dominerende inden for "den politiske tænkningens historie". I kraft af teoretisk interessante tekster har den bidraget til en fordybet diskussion om idéhistoriens teori og metode. I det følgende skal jeg diskutere nogle af de skinnerianske positioners fortjenster og svagheder. På hvilke punkter leder de til en bevidstgørelse om historien som et muligt vidensfelt, og hvad forbliver uproblematiseret? Her kommer jeg især til at fokusere på forholdet mellem kontekstbaseret idéhistorie og feminisme.

Aktør, kontekst og sprog

I større dele af 1900-tallet blev den politiske idéhistorie enten skrevet som konventionel historie eller som en pendant til den politiske filosofi. I det første

tilfælde blev centrale aktører, som konger eller rådgivere, tilskrevet politiske idékomplekser, som blev analyseret i relation til aktørernes handlinger. Et antal begreber som nation, hersker, magt, retfærdighed og dyd blev kombineret til en sammenhængende doktrin. Forestillingskomplekset som sådan blev betragtet som en statisk entitet. Den anden pendant i de politiske ideers historie har været den politiske filosofi. Her blev fortrinsretten givet til de filosofiske ideer, med særligt fokus på ideernes konsistens og sandhedsværdi. Som analytisk udgangspunkt anvendtes ofte enkelt-formuleringer som f.eks. Hobbes' udtalelse i *Leviathan* om "alles krig mod alle".² Denne betydning blev derefter analyseret på traditionel filosofisk vis med fokus på konsistens og sandhedsværdi i forhold til andre udsagn i teksten. Tolkningen knyttede kun sjældent an til andre tekster fra den samme tid eller til den historiske sammenhæng.³ Formålet var at forsøge at vise, at Hobbes havde et sammenhængende filosofisk system, at hans idéer var moderne og nyskabende, at han forsøgte at etablere en sikker videnskabelig metode til at studere det menneskelige samfund. Kort sagt, det anlagte perspektiv gik ud fra 1900-tallets filosofiske problematik, ikke 1600-tallets idépolitiske kontekst.

Netop disse dominerende "ortodoksier", enten at gøre den politiske idé til en uselvstændig spejling af sociale, religiøse eller økonomiske strukturer, eller det modsatte, hævde teksttolkningens autonomi, satte Quentin Skinner spørgsmålstejn ved i "Meaning and Understanding in the History of Ideas".⁴ I opsatsen blev en anden måde at skrive de politiske ideers historie lanceret, der på en genial og ny måde bragte aktuel sprogfilosofi og hermeneutik sammen med politisk idéhistorie.

Filosoffer som Ludwig Wittgenstein, John Austin og John Searle gav Quentin Skinner værktøjet til at skabe en ny teori om, hvordan politiske traditioner og idésystemer kunne tolkes. Fælles for de ovennævnte filosoffer er, at de tilskrev den lingvistiske aktivitet flere dimensioner end den traditionelle sprogfilosofi. For det første, en forfatter formulerede sætninger, der var sande, begribelige og som havde et meningsfuldt indhold. For det andet, en forfatter skrev ikke bare en tekst, men teksten udtrykte også en handling med en bestemt hensigt. Den lingvistiske aktivitet rummede en bredere dimension end den rent begrebslige, den var med John Austins berømte udtryk en talehandling (*speech act*), en intersubjektiv aktivitet der tilstræbte handling. Et politisk udsagn rummede en handlende kraft til at påvirke den politiske situation i retning af det tilsigtede, hvad Austin kaldte en "illokutionær kraft". At forstå en teksts historiske betydning indebærer at fokusere på, hvad aktøren har til hensigt at gøre ved hjælp af sin tekst. Hvad Skinner opnåede ved at behandle tekster som talehandlinger, var, at aktøren blev ført sammen med den historiske kontekst i kraft af en dynamisk relation. Det gav et teoretisk fundament for at stille den historiske dimension i centrum for analysen af de politiske

ideer. Den politiske aktør formulerede sin tekst i det tilgængelige lingvistiske idiom, som hvilede på konventioner. De traditionelle politiske begreber havde som "ord" en lang tradition. Nu påviste den skinnerske analyse at indholdet var under stadig forandring. Retfærdighed betød ikke det samme for Platon som for Thomas Hobbes. Frihed havde et andet begrebsligt indhold for middelalderens tænkere end for 1800-tallets liberale. Netop disse helt afgørende forskelle havde været skjulte i den traditionelle måde at skrive de politiske ideers historie på. For at forstå aktørens tekst var det nødvendigt at relatere den til den aktuelle politiske situation. Idéhistorikeren burde formulere spørgsmål om den politiske tænkers hensigt, hvilke af tidens vurderinger han accepterede, omfattede, satte i tvivl, tilbageviste eller tilmed ignorerede af polemiske grunde. Den udtalte hensigt med analysen var at forstå forandringer og brud i den europæiske politiske idéhistorie, ikke at berette den kanoniserede historie om den vesterlandske civilisation.

I Skinners teoretiske ansats indtager aktøren en central position. Forskerens opgave er ligesom en detektiv at gøre motiverne til talehandlingerne klare. Subjektets rationalitet forankres ikke kun i en begrænset tekstanalyse, men i den omgivende kontekst. Det bliver, om man vil, en dobbelt rationalitet, aktør og kontekst forenes i kraft af et tilgængeligt lingvistisk idiom. Forskerens opgave bliver at rekonstruere konteksten i form af sproglig scene, en opgave som udføres ved hjælp af rummets og tidens kategorier. I forhold til diskursanalyser fremstår Skinner som en traditionalist. Hans teorier giver såvel aktøren som konteksten en forøget kompleksitet, men grundkategorierne forbliver de samme. Det giver indgang til at forstå såvel historiens kompleksitet som det akademiske håndværks kunst. Imidlertid ændrer det ikke ved, hvordan vi ser på subjektivitet, rationalitet, videnskab og magt. Heller ikke spørgsmålet om femininitet og maskulinitet problematiseres. Men er det nødvendigt, spørger den kritiske læser?

Fortjensten ved Skinners lingvistiske aktøransats er, at den bringer tydelige redskaber for hånden til at problematisere de ovennævnte positioner. I den moderne tid – de sidste to hundrede år – har historien været tidens skygge. Beståndigt at ville forankre nuets flygtighed ved at tilskrive fænomenerne love for sammenhængsskabende historie, har været ét af det modernes kendetegn. Netop fordi den skinnerianske teori fokuserer på relationen mellem aktøren og konteksten har den et potentiale til at problematisere bl.a. subjektivitet. Den har også potentiale til at videreudvikle dekonstruktionen af den traditionelle fortælling om de politiske ideers historie. Begrebet talehandling rummer, at tekster også er stilarter, genrer, ironier, parodier, udeladelser, tien, alt hvad der skjules af sprogets tilsyneladende logos eller rationalitet.

Intellektuel historie i hermeneutikkens skygge

I den klassiske schleiermacherske hermeneutik blev søgen efter viden fokuseret på at finde frem til subjektets hensigt eller budskab. Det var i praksis ofte lig med at indlejre den specifikke tekst i forfatterens livshistorie, dvs. biografien blev den forklarende kontekst. Denne ansats overtog Wilhelm Dilthey, der udviklede den i en psykologiserende retning med forskerens indlevelse som den centrale metode. Er det overhovedet muligt at leve sig ind i et dødt menneskes tankeverden og genskabe forfatterens oprindelige hensigt med teksten? Dilthey hævdede, at i kraft af menneskets universalitet, at forskeren og det historiske subjekt delte det vilkår at være menneske, lod det sig gøre at bygge bro over tiden. Indlevelse var et nødvendigt men ikke tilstrækkeligt vilkår, kildematerialet bestemte den historiske rekonstruktion af den svundne verden. Denne version af historicismen betonedede, at handlinger bedst forstås ud fra deres sammenhæng, og forskerens opgave er aktivt at gestalte historien ved indlevelsens hjælp.

Det, at gøre sammenhænge klare, blev begrundet i en tiltro til, at mennesket er gennemsigtigt for sig selv og andre. Sproget blev betragtet som et transparent medium til at formidle hensigter. Denne førfreudianske og førnietzscheanske opfattelse savner hvad Paul Ricoeur betegner med mistankens hermeneutik, at afsløre klarhedens illusion, erkendelsen af andre sjælelige lag end det, bevidstheden præsenterer.⁵

Sådan var den teoretiske situation inden for hermeneutikken stort set frem til, at Hans-Georg Gadamer udviklede den til en filosofi, der fokuserede på tolkningens lingvistiske kompleksitet.⁶ Indflydelsen fra Martin Heidegger blev markeret i det transcendentale perspektiv, der præger den gadamerske hermeneutik. At tolke verden er at forstå hvordan vi forstår, og det kræver en transcendent horisont. Den eksisterende væren er kun én af mange mulige værender. At forstå hvordan væren har fået karakter af tvingende nødvendighed er én af filosofiens opgaver. Hvordan bliver verden da tilgængelig for tolkning? Forståelse af verden nås gennem sproget, gennem sproget bliver vi til. Væren er en verden af sproglige konventioner og at leve indebærer at bemestre dem. Den endelige menneskelige eksistens er omgivet af sprogets uendelige muligheder.

Fokuseringen på sproget indebar, at tyngdepunktet blev forskudt fra forfatterens hensigt til tekstens indhold. Iagttagers horisont blev et aktivt moment i teksttolkningen, med Gadammers udtryk, der findes en forforståelse som angiver horisontens omfang og begrænsning. Forskellige horisonter kan imidlertid kommunikere med hinanden i kraft af at dele et universelt vilkår, den menneskelige eksistens. Men kommunikationen har sin urokkelige grænse i forforståelsens begrænsning. Vi kan dele horisonter, men vi kan ikke vide,

hvad vi ikke ser. Verden kan heller ikke opleves fra den andens bevidsthed.

I 1970'erne, da diskursanalysen slår igennem, sættes der spørgsmålstegn ved subjektets autenticitet på flere forskellige abstraktionsniveauer. For det første stilles spørgsmålet om repræsentativitet. Kan vi nå hen til subjektets hensigter, findes der overhovedet en subjektiv stemme der taler og handler, eller skal tekster betragtes som et arkiv, upersonligt og umuligt at overskue, snarere som et "net", der kendetegnes af tilfældigheder og diskontinuitet end som kontinuerlig dialog mellem rationelle agenter? For det andet, hvilken relation har dette subjekt, imaginært eller reelt, til tiden? Ikke alene subjektets hensigter udfordrede forskerens traditionelle subjektorienterede perspektiv, men også det at tilskrive kronologien en begrebslig samle-rubrik "historie" udgik fra forestillingsevnen, "en historisk forestillen".⁷

Hvis vi forsøger at positionere Quentin Skinner i forhold til de sidste tyve års intellektuelle strømninger, så kan det generelt konstateres at den britiske intellektuelle historie – ligesom det kan tillægges filosofien – stort set arbejder inden for sin egen tradition. Den intellektuelle historie står nærmere Dilthey end Gadamer.⁸ Og hvorfor skulle den ikke også gøre det? Hvilket behov har idéhistorien for dekonstruktivismens spørgen til f.eks. sprogets skinagtige fornuft, at vise at sandhed og magt er to uadskillelige aspekter? Magtaspektet findes også i Skinners arbejder, men repræsenteret ved et rationelt og lokaliserbart subjekt. Selv om den lingvistiske ansats behandler subjektivitet – udtrykt gennem teksten – som et kontekstuel og relationelt fænomen, så står indtrykket af et traditionelt magtbegreb tilbage. Med et citat fra Skinner selv:

Hvad er det nærmere bestemt ved denne fremgangsmåde, der gør det muligt for os at fange det ved de klassiske tekster, som vi ikke kan fange blot ved at læse dem? I generelle vendinger mener jeg, at svaret er, at den gør os i stand til at beskrive hvad deres forfattere gjorde, da de skrev dem. Vi får dermed en forståelse for, ikke alene hvilke argumenter de præsenterede og hyldede, men også hvilke spørgsmål de stillede og forsøgte at besvare, samt i hvilken udstrækning de accepterede og godkendte eller problematiserede og afviste, eller måske endog polemisk ignorerede den politiske debats almindeligt udbredte antagelser og konventioner [...] For at se dem som svar til helt specifikke spørgsmål, er vi nødt til at vide noget om det samfund, som de er skrevet i. Og for at være i stand til at opdage deres argumenters retning og kraft er vi nødt til at være opmærksomme på tidens generelle politiske vokabular (*The Foundations of Modern Political Thought*, s. xiii)

I et sent arbejde fra 1998, *Liberty before Liberalism*, skriver Quentin Skinner, at den intellektuelle historikers opgave er at fokusere på, i hvilke kontekstuelle

rum de klassiske tekster blev forfattet.⁹ Det rejser spørgsmålet om, hvad pointen er med at gøre det. Hvad er dén forbindelse mellem fortiden og nuet som den politiske tænkningens historie i dens lingvistiske variant anser det for værd at være opmærksom på? Med en velkendt motivering hævder Skinner, at fortiden har relevans for nuet i kraft af sin mangfoldighed. Historien åbner op for glemte verdener og værdisystemer, der kan kontrasteres mod nuets hegemoni. Bevidsthed om den historiske dimension “denaturaliserer” det givne perspektiv.

Den intellektuelle historiker kan hjælpe os til at værdsætte i hvor høj grad de værdier, der er en integreret del af vores nuværende måde at leve på og tænke over disse værdier, er resultatet af en række valg mellem forskellige mulige verdener, der er truffet til forskellige tider. Denne opmærksomhed kan hjælpe til at fri os for bestemte dominerende opfattelser af disse værdier og hvordan de skal fortolkes og forstås (*Liberty before Liberalism*, s. 117).

Historiestudiet åbner for en anden og ukendt dimension af den givne væren.¹⁰ Her ligger et af de sympatiske og postmoderne perspektiver i Skinners program for intellektuel historie, at foretage en omgestaltning af den vedtagne tradition. Samtidig med, at han vil påvise den glemte historie, rejser spørgsmålet om, hvad denne skinnerske historie udelader. At kritisere en forsker for, hvad han ikke gør, er generelt en uretfærdig strategi, i stedet for at fokusere på det som faktisk udføres. Men i dette tilfælde vil jeg forlade den immanente kritik for i stedet at anlægge et transcendent perspektiv, nemlig det feministiske.

Feminisme uden subjekt og universel mening

Feminismen som teori har haft en svær, stadigt pågående, vandring gennem de akademiske institutioner. For nærværende synes det som om feminismen er på vej til at søge tilflugt i sin egen akademiske rede, nemlig i de forskellige centre for åndsvidenskab som er vokset frem rundt om i de skandinaviske lande. Trods mere end 25 års tilstedeværelse har feminismen ingen stærk stilling i akademisk sammenhæng. En årsag kan tilskrives vanskeligheden ved entydigt at definere, hvori et feministisk perspektiv består, et karaktertræk der har trukket fra i et analytisk præget miljø. Feminismens repræsentanter har ikke gjort det let for sig selv ved på samme tid at ville omfatte såvel et politisk og økonomisk retfærdighedsperspektiv som en teoretisk nytænkning.

Her vil jeg begrænse mig til at diskutere et aspekt, nemlig det der adskiller en feministisk tekst fra det, der benævnes patriarkalsk. Med hvilke kriterier kan vi sige, at en tekst tilhører en patriarkalsk tradition? Den nemme

udvej ville være at tilskrive den fraværet af et feministisk perspektiv. Men hvad er da det? Spørgsmålet er centralt selv fra et immanent perspektiv. Hvis feministisk teori skal kunne udvikles, så kræves det, at der findes en bevidsthed om det problematiske i at definere en tekst som patriarkalsk eller feministisk. Flere af de traditionelle perspektiver på at kategorisere tekster er utilstrækkelige og lader feminismen komme til kort. Her vil jeg nævne fire almindelige måder at definere tekster på og hvad det kan indebære set fra et feministisk perspektiv.¹¹ Disse er: 1) tekster skrevet af kvinder, 2) indholdet i teksten, 3) læserens køn, 4) tekstens stil eller de erfaringer, den udtrykker.

En tekst skrevet af en kvinde kan være en indikation, men bestemt ingen garanti for at en tekst er feministisk. På et generelt plan er det ganske givet at spørge til, hvorfor en kvindes tekst skal knyttes til hendes køn. Men en mere tungtvejende motivering kan gives ud fra perspektivet om "forfatterens død". Her tænker jeg på Roland Barthes' berømte tese fra 1977, som stort set er blevet hvermandseje inden for den poststrukturalistiske tradition. Inden for den klassiske litteraturteori tænkes forfatteren som en far eller mor i forhold til sin tekst. Tekstens bedømmes ud fra forfatterens hensigter, biografi og historie. Nu hævdede Barthes, at dette er et forsøg på at fiksere en betydning, man ikke kan nå hen til. Forfatterens hensigter er kun til dels kendt for hende selv, og der findes ingen entydig korrelation mellem forfatterens tidligere jeg og teksten. Den moderne forfatter er forenet med sin tekst i den produktive proces. Teksten mangler autenticitetsgaranti. For feminismens vedkommende indebærer det, at en tekst kan have en kvindelig forfatter, der savner feministisk relevans.

Den anden almindelige måde at kategorisere tekster på, er at fokusere på indholdet. Men findes der virkelig feministiske genstande eller temaer som spejler interesser, der berører kvinder i højere grad end mænd? Ja, en betydelig gruppe af feminister hævder dette, som f.eks. Evelyn Fox Keller, Sandra Harding og Nancy Chodorow. Kvinders liv indebærer erfaringer af f.eks. seksualitet og barnefødsler, som adskiller sig fra maskuline interesser. Det problematiske i denne antagelse ligger i den skjulte essentialisme, at kvinder er en homogen gruppe der deler erfaringer, uanset klasse, etnicitet eller historie. I forlængelse af denne essentialisme finder man yderligere en alvorlig indvending, at kvinders erfaringer er knyttet til patriarkalsk undertrykkelse og ikke kan repræsenteres selvstændigt som blot og bart menneskeligt liv. Feminister er ofte havnet i underlige positioner når de har tilskrevet tekstens indhold en specifik kvindelig kvalitet. Desuden, hvordan skal indholdet fikseres? En teksts indhold er tilgængeligt for nye tolkninger så snart den er blevet materialiseret og udbredt. Ethvert forsøg på at monopolisere et indhold til kun at tilhøre kvinder er dømt til at mislykkes, enhver diskurs er åben og repetérbar.

Den tredje måde at kategorisere tekster på fokuserer på læserne. I Roland Barthes' skifte fra den singulære forfatters monopol til tekstens tvetydigheder og tolkninger åbnedes for en anden ukendt mangfoldighed, læserne. Denne betoning af læsningen har fungeret frigørende for den feministiske teori. Uanset, hvordan en tekst er blevet til, kan den læses feministisk og subversivt. Men, som det er blevet påpeget af franske feminister, så har det til tider ligget lige for hånden at gøre fordring på tolkningens entydighed, dvs. en fortsættelse af en tradition som burde have været ophørt med "forfatterens død". Teksten har en materiel kvalitet, som ikke lader sig reducere til en entydig læsning. En anden generel kritik har påpeget, at selv om der ikke findes en korrekt tolkning, så findes der værre eller bedre tolkninger. For at sammenfatte, heller ikke denne kategorisering giver en definition på, hvad en feministisk – eller patriarkalsk – tekst er.

Den fjerde og sidste inddeling tager fat på tekstens stil. Her har der været en tendens til at betragte vedtagne genrer med traditionel grammatik og syntaks som patriarkalsk, mens eksperimentets mere usikre og prøvende stil er blevet associeret med anti-patriarkalisme. Som Elisabeth Grosz påpeger, er den eksperimentelle genre hverken et nødvendigt eller tilstrækkeligt vilkår. Avantgarden er mandligt domineret, og selv det modsatte gælder; mange traditionelt skrevne tekster kan rubriceres som feministiske.¹²

For at opsummere, der savnes et kriterie for at definere en tekst som feministisk. Da må spørgsmålet stilles, hvorfor vi behøver en kategorisering, der skelner mellem feministiske og ikke-feministiske tekster. Elisabeth Grosz stiller et Foucault-inspireret spørgsmål; i hvis interesse, hvilken magt vil indføre yderligere en distinktion, endnu en taksonomi?¹³ Måske er den eneste rimelige holdning at medgive, at der ikke eksisterer noget fast værdimønster, der kan dele verden i patriarkalske og feministiske interesser ifølge en universalistisk model. En feminisme som i det mindste accepterer subjektets partielle død, tolkningens ubestandighed og læsningens mangetydighed må også anvende de indsigter for at udvikle sin egen teoretiske selvforståelse.

Det ovenfor sagte indebærer ikke, at der ikke findes feministiske teorier og læsninger, men at situationen er betydeligt mere teoretisk krævende end hvad der til tider medgives. Maskulinitet og femininitet er et af de centrale bipolære begrebspår i den vesterlandske tankehistorie, der har struktureret det meste fra subjektivitet til politiske teorier. At udforske, hvad femininitet har betydet, hvordan den immanent har formet magt og maskulinitet, indebærer da at afmytologisere historien. Det er oplagt at anvende Jacques Derridas perspektiv, det feministiske projekt er en del af logocentrismens afdækning.¹⁴ Det indebærer imidlertid, at forsøget på at forbinde tekst og køn skal betragtes som en igangværende proces, med provisoriske svar og tilfældige positioner, der er rede til at opgive sig selv. En tekst er kun per tilfældighed patriarkalsk

eller feministisk, den mangler subjekt, stil eller læser for skille sig ud. Jeg vil hævde, at der her findes muligheder for feminister og andre teoretikere for at mødes i at forstå tekstens materialitet, hvordan den kønslige subjektivitet efterlader sig spor i teksten mens den skabes.

Det åbner for at fokusere på de normer og idealer, der strukturerer konteksten, dvs. relationen mellem teksten og konteksten bliver central. Afgørende for at kategorisere en tekst som patriarkalsk eller feministisk bliver, hvordan den forholder sig til den herskende orden. Ligesom en politisk subversiv tekst, tydeliggør den feministiske tekst, hvilke antagelser den herskende magt fremstiller som selvfølgelige værdier.

Diskursiv historie og problematiseringen af traditionen

En hurtig oversigt over den britiske, nordamerikanske og skandinaviske idéhistorie er tilstrækkelig til at konstatere, at et mere gennemarbejdet feministisk perspektiv mangler, en brist som er iøjnefaldende hvis faget sammenholdes med litteraturvidenskab og kulturstudier. Endnu mere betragteligt er fraværet i en lingvistisk orienteret ansats, der rummer rige muligheder for at udvikle et feministisk perspektiv på den politiske idéhistorien. Jeg vil lidt dristigt og udfordrende hævde, at den poststrukturalistiske feministiske teori og Quentin Skinners teoretiske betoning af talehandlingen, hvad teksten gør i forhold til konteksten, har fælles berøringspunkter. Ikke mindst i den søgen efter at skabe opbrud i den eksisterende kanon af politiske traditioner, der løber som en understrøm i Skinners arbejder. Edward Said har stillet spørgsmålet om, hvad der har holdt den vesterlandske kontrakt sammen, og spørgsmålet er, om ikke begrebet kvinde har været én af kontraktens komponenter.¹⁵ Netop fordi perspektivet er lingvistisk, rummer det muligheder for at vise, hvordan symbolske gestaltninger og diskontinuiteter er blevet formet gennem historien. Hvis identificeringen af sandhed som magt skal undgås, så kræver det at vokabularet – dette værens ontologiske rum – dekonstrueres. Ikke bare brugen af ordene har spillet en rolle, men lige så centralt i analysen står, hvad handlingerne har skjult.

I Quentin Skinners arbejder glimrer interessen for feminismen ved sit fravær. Feminister har heller ikke interesseret sig for hans arbejder. Positionerne udtrykker traditionernes styrke i de akademiske kredse. I de mere end tredive år Quentin Skinner har været en central akademisk personlighed inden for den politiske idéhistorie, er hans teoretiske position gentagne gange blevet debatteret og betvivlet. Den kritik, de analytiske politiske filosoffer formulerede i 1970'erne gentoges i forbindelse med publiceringen i 1996 af *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*. I en anmeldelse i *London Review of Books* blev

Skinner kritiseret for at negligere væsentlige aspekter af Hobbes, ved ikke at behandle ham som ophavsmand til et filosofisk system, men som bidragsyder til den politiske og moralske debat i renæssancens England.¹⁶ Denne kritik hidrører fra samme tradition som kritikken for tredive år siden, den britiske analytiske traditions repræsentanter. Omgangstonen er sandt at sige ikke blevet varmere af, at Quentin Skinner som dekan virkede for, at Jacques Derrida fik et hædersprofessorat ved Cambridge University i den sidste del af 1990'erne. Sidstnævnte har i kraft af sin kritik af logocentrismen, udtrykt med bl.a. neologismen *différance*, haft stor indflydelse på den franske og amerikanske poststrukturalistiske feminisme.¹⁷

Det kan i første omgang synes at være en tilsnigelse at jævnføre poststrukturalistiske tænkere og Quentin Skinner, men jeg vil påstå at de deler en ambition, udtrykt eksplicit hos dem, mindre udtalt hos Skinner, men alligevel et fælles berøringspunkt. Historikkens opgave er at opløse den historiske bevidsthed betragtet som en nostalgisk kontinuitet. Det er at gå for langt at associere Skinner med poststrukturalismens bevidste antihumanisme, men han godtager ikke den version af historien, humanismen har naturaliseret og gjort til den eneste. Teksten er ikke kun forfatterens rationelle produkt, men en talehandling med en overflod af signaturer, der skabes i samme øjeblik teksten skrives. Dermed har han også taget den postmoderne udfordring alvorligt, han har genprøvet den traditionelle filosofiske historie, ikke mindst i sin Hobbes-biografi. Hobbes placeres i en intellektuel tradition, af rabelais'sk gøgl og satire, en filosof som kalder de revolutionære år mellem 1640 og 1660 for "collective insanity".¹⁸ Denne omgestaltede historie er en påvisning af diskontinuitet. Traditionens legitimitet findes deri, at der kan spørges til den. Og dette træk af subversiv kritik kunne godt gøres endnu tydeligere inden for idéhistorien som akademisk disciplin. Fra et nietzscheansk perspektiv er det historiske bevidsthedens mulighed for overlevelse, for at undgå at reduceres til nostalgi og bagudstræben; at afsløre det forgangne.

Oversat fra svensk af Tobias Hagens

Noter

¹ Martin Jay, *Downcast Eyes. The Denigration of Vision in Twentieth-century French Thought*. Berkeley; University of California Press, 1993, s. 43. Bogen giver en let tilgængelig oversigt over den franske poststrukturalisme.

² "Det står hermed klart, at i den tid hvor mennesket lever uden en fælles ærefrygtindgydende magt er de i krig; og det er sådan en krig, hvor alle kæmper mod alle" Hobbes, *Leviathan*, s. 88.

- ³Se f.eks. C.B. Macpherson, *The Theory of Possesive Individualism* (1962), J.W.N. Watkins, *Hobbes' System of Ideas* (1965) og David Gauthier, *The Logic of Leviathan* (1969).
- ⁴ "Meaning and understanding in the History of Ideas", I *Meaning & Context*. Quentin Skinner and his Critics. Editor James Tully, Cambridge, 1988.
- ⁵ Paul Ricoeur, *Freud and Philosophy. An Essay on Interpretation*. New Haven: Yale University Press, 1970.
- ⁶ Hans-Georg Gadamer, *Truth and Method* (1960), London: Shed and Ward, second revised edition, 1989.
- ⁷ Se Hayden White, *Metahistory*. Baltimore: John Hopkins University Press, 1973. For en oversigt over forholdet mellem idéhistorie og "kontinental filosofi", se f.eks. Dominick LaCapra & Steven L. Kaplan, *Modern European Intellectual History. Reappraisals and New Perspectives*. Ithaca/London: Cornell University Press, 1982. På trods af, at fransk poststrukturalisme udmærker sig ved en markeret interesse for maskulinitet og femininitet, udelades det perspektiv helt i bogen.
- ⁸ En udtalelse som understøtter den slutning, er Skinners deklamatoriske udtalelse i Hobbesmonografien om, at han anvender begrebet retorik "på den måde som Hobbes selv, mener jeg, ville anvende det" op. cit., s. 6.
- ⁹ Quentin Skinner, *Liberty before Liberalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, især s. 101 ff.
- ¹⁰ "En simpel grund er, som jeg håber at gøre klart, at Hobbes' verden er så righoldig og mærkelig, at hvis vi udelukkende gør det til et spørgsmål om at besvare vores egne intellektuelle spørgsmål, så vil vi uden grund gøre vore egne intellektuelle liv fattigere [...] vi vil måske opleve, at vore studier får en anderledes og mere autentisk relevans" Quentin Skinner, *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*, s. 15.
- ¹¹ Min diskussion er inspireret af og følger Elisabeth Grosz "Sexual Signatures" og "Bodies and Knowledges: Feminism and the Crisis of Reason" i *Space, Time and Perversion*. London: Routledge, 1995.
- ¹² Ibid., s. 17
- ¹³ Ibid., s. 18
- ¹⁴ Jacques Derrida, *Of Grammatology* (1967). Translated by G. Spivak, Baltimore; John Hopkins University, 1976.
- ¹⁵ Edward Said, "The Problem of 'Textuality'", i *The World, the Text and the Critic*. Cambridge: Harvard University Press, 1983. Citeret efter Alice B. Jardin op. cit. S. 46
- ¹⁶ Anmelderen Jeremy Waldron skriver: "Reason and Rhetoric er en fantastisk bog at anmelde, især for en som ikke deler forfatterens forkærlighed for den politiske tænkningens historie (..) han [Skinner] mener, det er umuligt at forstå overleverede tekster uden samtidig at have en forståelse for den kultur, de diskussioner og den politiske sammenhæng de optrådte i og derigennem gav mening for den første generation af læsere" *London Review of Books*, 20 January 2000, p. 17.
- ¹⁷ For en oversigt se Alice B. Jardin Gynesis. *Configurations of Woman and Modernity*. Ithaca: Cornell University Press, 1985.
- ¹⁸ Quentin Skinner: *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, s. 13 og 436.